
Pro memoria

Prof. dr. Adolfas Damušis
(1908 06 16–2003 02 27)

Adolfas Damušis gimė Tosčioje (Mogiliovo gubernija Baltarusijoje), kur tuo metu dirbo jo tėvas. Po Pirmojo pasaulinio karo šeima sugrįžo į Lietuvą (1919 m). Mokėsi Panevėžyje, anuometinėje Dobilo Lindės vyrų gimnazijoje, ypač mėgo literatūrą, lotynų kalbą, matematiką.

1928 m. įstojo į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultetą.

Dar besimokydamas tapo ateitininkų organizacijos nariu. Studentus technikus ateitininkus suorganizavo į „Grandies“ korporaciją. Dėl šiai organizacijai nepalankaus režimo buvo areštuotas. Už nepaklusnumą valdžiai pirmoji tremtis buvo 1931 m. pavasarį – A. Damušiu teko kalėti Varnių koncentracijos stovykloje. Kai švietimo ministras jam nutraukė universiteto skirtą stipendiją, rektorius prof. V. Čepinskis paskyrė stipendiją iš profesorių fondo.

1934 m. apgynė diplominį darbą apie portlandcemenčio ir sieros rūgšties gamybą iš gipso.

Prof. Pr. Jodelės paskatintas pradėjo dirbti VDU Technologijos fakultete laborantu.

1935–1939 m. vasaromis tyrinėjo klinčių klodus Skirsnemunės, Jiesios, Papolės–Akmenės, Karpėnų–

Vegerių apylinkėse, o žiemomis gręžinių medžiagas analizavo universiteto laboratorijose. Lankė cemento įmones Vokietijoje, Čekoslovakijoje, o praktikuosi Suomijos ir Latvijos fabrikuose. 1937–1938 m. specializavosi Berlyno bei Frankfurto universitetuose. Atlikęs šiuos tyrimus siūlė cementą gaminti Skirsnemunėje ir Akmenėje.

Su Skirsnemunės kreidos ir kitų priedų žaliavomis pakrautas vagonas buvo pasiūstas į Vokietijos „Krupp Gruson Werke“ įmonę. Gamykloje iš lietuviškų žaliavų išdegė klinkerį ir pagamino cementą.

1940 03 06 Technikos fakulteto taryboje apgynė daktaro disertaciją „Aluminio ir geležies deginių įtaka į portlandcemenčio susitraukimą“ (vadovai Pr. Jodelė, J. Šimkus, J. Matulis). A. Damušis buvo pirmasis silikatininkas – inžinerijos daktaras.

Prasidėjus sovietinei okupacijai buvo Neorganinės technologijos katedros vedėjas, o vėliau ir Technologijos fakulteto dekanas (1942–1944 m.). Dėstė pagrindinį katedros kursą – neorganinę technologiją. Studentų atžvilgiu buvo labai tolerantiškas ir draugiškas. Jis suvokė mūsų vargus ir rūpesčius, visada stengėsi padėti.

Sovietams okupavus Lietuvą, į organizuotą pagrindį A. Damušis įsitraukė 1940 m. spalio mėnesį. 1941 m. sukilime A. Damušis buvo vienas pagrindinių logistinės strategijos vadų. Sukilimo iškeltoje Laidinojoje vyriausybėje Adolfas Damušis ėjo pramonės ministro pareigas.

Karo metais A. Damušis buvo vienas iš VLIK-o organizatorių. 1944–1945 m. kalintas Vokietijoje. Sąjungininkų išlaisvintas vadovavo lietuvių gimnazijai Vokietijoje.

1947 m. persikėlė į JAV. 1948–1957 m. dirbo Scherwin-Williams bendrovėje Klivlende, 1957–1973 m. – BASF Wyandotte cheminėje bendrovėje Detroite. 1973–1982 m. – Detroito universiteto profesorius ir Polimerų tyrimo instituto vicedirektorius. Nuo 1983 m. gyveno Čikagoje.

A. Damušis visą gyvenimą atliko mokslinius tyrimus. Užpatentavo daugiau kaip 30 išradimų iš polimerų chemijos JAV, Kanadoje, Anglijoje ir Prancūzijoje. Viena stambiausių JAV mokslinės literatūros leidyklų „Reinholds“ išleido prof. dr. A. Damušio knygą „Sealvants“ (Rišuoliai). Kolektyviniame veikalke „Trentise on Coatings“ jis paskelbė 80 puslapių studiją „Urathane Coatings“.

Amerikoje buvo aktyvus visuomenininkas. Jis skelbė straipsnius Lietuvos nepriklausomybės, jaunimo auklėjimo ir lietuvių rezistencijos klausimais leidiniuose: „Ateitis“, „Draugas“, „Tėviškės žiburiai“, „Į laisvę“. Čikagoje išleistos jo knygos „Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai II-jo Pasaulinio karo ir pokario 1940–1959 m.“ ir „Lithuanian resistance against Soviets and Nazis“.

Ateitininkų federacijoje buvo organizacijos vadovas – Tarybos pirmininkas; Lietuvių enciklopedijoje – Chemijos technologijos skyriaus redaktorius, Amerikos lietuvių Romos katalikų federacijoje – centro pirmininkas, Lietuvių katalikų mokslo akademijoje – narys mokslininkas ir t. t.

Jis buvo jaunimo stovyklos „Dainava“, pastatytos tarp Čikagos, Detroito ir Klivlendo, kūrėjas ir kartu su žmona Jadvyga nuolatinis jos globėjas.

Dr. A. Damušis daug nusipelnė ir mokslo sklaidos srityje. Stasio Šalkauskio premijos laureatas (1981 m.). Jo veiklą aukštai įvertino Šventasis Tėvas Jonas Paulius II – 1984 m. apdovanotas Šv. Silvestro ordinu. Vytauto Didžiojo universiteto Garbės daktaras (1997 m.). Lietuvos valstybė 1994 m. rugsėjo mėn. 27 d. prof. dr. Adolfą Damušį apdovanojo Vyčio Kryžiaus III laipsnio ordinu.

1997 m. birželio 12 d. grįžo į Lietuvą. A. Damušis buvo principingas, nuosaikus ir džentelmeniškas, kupinas šviesių rūpesčių, minčių ir idėjų.

KTU prof. K. Sasnauskas

Prof. Dr. Adolfas Damušis
(16 06 1908 – 27 02 2003)

Professor Adolfas Damušis was born in Toschitsa, Mogylev province (Belarus), where his father worked at that time. After World War I the family returned to Lithuania (1919). A. Damušis studied in Panevėžys at Dobilas Lindė men's gymnasium. He was especially fond of the Latin language, mathematics and literature.

In 1928 he entered the Technical Faculty of Kaunas Vytautas Magnus University.

As a student, he became a member of Ateitininkai organization and organized the corporation "Grandis". Its members were students of the Technical Faculty. As the political regime of that time did not favour this organization, A. Damušis was arrested. The first deportation followed in 1931 as a consequence of disobedience to the authorities. In spring Damušis was imprisoned in the Varniai concentration camp. When the Minister of Education deprived him of the University scholarship, Rector Prof. V. Čepinskis allotted him the scholarship from the professors' fund.

In 1934 he defended a diploma paper on the production of Portland cement and sulphuric acid from plaster.

Upon the encouragement of Prof. Pr. Jodelė he started working as a laboratory assistant at the Faculty of Technology of Vytautas Magnus University.

In the summers of 1935–1939 he studied the deposits of limestone in the countryside districts of Skirsnemunė, Jiesia, Papilė–Akmenė, Karpėnai–Vegeriai, and in winters analyzed materials from the boreholes. He visited cement factories in Germany and Czechoslovakia and had his practice course in the factories of Finland and Latvia. 1937 through 1938 he had special courses at the universities of Frankfurt and Berlin, which resulted in his idea to manufacture cement in Skirsnemunė and Akmenė.

A wagon loaded with chalk and other raw materials was sent to the German company "Krupp Gruson Werke". It was there that clinker was baked and cement was produced from Lithuanian raw materials.

In 1940 A. Damušis defended his doctoral dissertation "The effect of aluminium and iron bakes on the shrinkage of Portland cement". His supervisors were Pr. Jodelė, J. Šimkus and J. Matulis. A. Damušis was the first Doctor in silicate engineering.

During the first years of the Soviet occupation A. Damušis worked as head of the Department of Inorganic Technology, later on – in the capacity of the Dean of the Faculty of Technology (1942–1944). He delivered the main course of the department – inorganic technology. Professor was very tolerant and friendly with the students. He was very considerate and always ready to help.

When Lithuania was occupied by the Soviets, A. Damušis joined the organized secret underground movement in October 1940. In the uprising of 1941 he was one of the principal leaders of logistic strategy. In the Provisional Government formed by the uprising A. Damušis was Minister of Industry.

During the war A. Damušis was one of the organizers of VLIK (Chief Committee for the Liberation of Lithuania). In 1944 through 1945 he was imprisoned in Germany. After liberation by the allies he headed the Lithuanian gymnasium in Germany.

In 1947 he moved to the USA. In 1948–1957 he was working for the Sherwin–Williams company (Cleveland) and in 1957–1973 for the BASF Wyandotte chemistry company in Detroit. From 1973 to 1982 he was professor of Detroit University and Vice-director of the Polymer Research Institute. From 1983 he lived in Chicago.

All his life A. Damušis was engaged in research. He patented over 30 inventions in the field of polymer chemistry in the USA, Canada, England and France. One of the major USA publishers of scientific literature, Reinholds, published his book "Sealants" (Rišuoliai). In the collaborative work "Treatise on Coatings" he published his 80-page study "Urathane Coatings".

In America he was a political activist. He published articles on the issues of Lithuanian independence, resistance movement and youth education in the newspapers and magazines "Ateitis", "Draugas", "Tėviškės žiburiai", "Į laisvę". In Chicago his books "Lithuanian victims and losses in World War II and in the post-war years 1940–1959" and in "Lithuanian resistance against Soviets and Nazis", were published.

In the Ateitininkai Federation he was the leader, President of the Council. In the Lithuanian Encyclopaedia he was the editor of the chapter on chemical technology, in the American Lithuanians Rome Catholic Federation he was Chairman of the Centre; in the Lithuanian Catholic Academy of Science he was a member scientist, etc.

In addition, he was the founder of the youth camp "Dainava" built in the vicinity of Chicago, Detroit and Cleveland and together with his wife Jadvyga was its permanent guardian.

Dr. A. Damušis was also distinguished in the propagation of science. He was the Stasys Šalkauskis Prize laureate (1981). His activity was acknowledged by the Holy Father John Paul II; in 1984 he was awarded Order of St. Silvester. He was Doctor of Honour of Vytautas Magnus University (1997).

Prof. A. Damušis was awarded the 3rd rank Vytis Cross order on September 27, 1994.

On June 12, 1997 he returned to Lithuania. A. Damušis was the man of principle, a real gentleman, moderate and always full of innovative ideas.

K. Sasnauskas
 Professor of Kaunas University of Technology